

ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

ROK ZAŁOŻENIA 1905

ZARZĄD GŁÓWNY

00-389 Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8
tel. (22) 318 91 00, 318 92 17, fax (22) 318 92 19
www.znp.edu.pl e-mail: znp@znp.edu.pl

ZPE/022/2/2017

Warszawa, 26 stycznia 2017 r.

Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

honorowa Pani Minister

Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 30 grudnia 2016 r. nr DPPI-WPPiP.4010.224.2016.DP dotyczące projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej - Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego uprzejmie informuje, że do przedstawionego projektu zgłasza poniższe uwagi.

I. Uwagi ogólne

Krytycznie ocenić należy tempo tworzenia istotnych zmian programowych w kształceniu ogólnym. Nowe podstawy programowe, powstające w pośpiechu, zawierają liczne mankamenty, dlatego też w wielu aspektach negatywnie ocenione zostały przez nauczycieli, środowiska akademickie i autorytety w poszczególnych dziedzinach nauki, a także przez inne ministerstwa (Cyfryzacji, Rozwoju, Sportu i Turystyki) oraz Prokuraturę Generalną Rzeczypospolitej Polskiej. Nie jest naszym zamiarem przytaczanie konkretnych opinii, są one bowiem doskonale znane Ministerstwu Edukacji Narodowej, jak również opinii publicznej. W gestii resortu edukacji jest, czy i w jakim zakresie uwzględnione zostaną uwagi zgłoszone przez wymienione podmioty.

Podzielamy obawy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie braku przepisów przejściowych dotyczących tego, jak należy realizować nową podstawę programową wobec uczniów, którzy w roku szkolnym 2017/2018 trafią do VII klasy. Brak przepisów określających cele i treści nauczania oraz umiejętności, które mają nabywać uczniowie klasy VII i VIII według nowej podstawy

programowej z niektórych przedmiotów sprawia, że można przypuszczać, iż projektodawca nakłada na nich obowiązek zrealizowania całości nowej podstawy programowej w ciągu dwóch lat. Problem ten – jak czytamy w opinii Prokuratury Generalnej - może dotyczyć aż trzech roczników uczniów, kończących klasę VI odpowiednio w roku 2016/2017, 2017/2018 i 2018/2019.

Zdaniem Związku Nauczycielstwa Polskiego, biorąc pod uwagę społeczne znaczenie projektowanej regulacji i szeroką grupę uczestników procesu kształcenia, których ta regulacja będzie dotyczyła, należy zwrócić szczególną uwagę na precyzyjne i jasne określenie zestawu treści, celów i umiejętności stanowiących podstawę programową, z dochowaniem – za czym optują eksperci - należytej staranności metodologicznej w zakresie tworzenia dokumentów edukacyjnych i ich weryfikacji. Nowoczesna podstawa programowa powinna być tworzona w oparciu o osiągnięcia współczesnej wiedzy naukowej oraz respektować wyniki badań krajowych i międzynarodowych. Fundamentalne znaczenie ma, by dziecko poprzez formułowane w podstawie treści, cele i umiejętności postrzegane było jako partner, aktywny uczestnik interakcji, interpretujący sytuację społeczną, rekonstruujący swoją wiedzę, swój obraz świata i siebie w świecie. Zarzuty kierowane przez ekspertów pozwalają na sformułowanie wniosku, że w wielu obszarach nowa podstawa nie jest innowacyjna ani nowoczesna.

Realizacja treści nowej podstawy programowej z wielu przedmiotów ma opierać się o odpowiednią bazę dydaktyczną i właściwie wyposażone pracownie przedmiotowe. Zadanie to wydaje się więc niewykonalne, gdyż większość szkół podstawowych nie posiada zaplecza laboratoryjnego oraz sprzętu specjalistycznego, o którym mowa w podstawie programowej. Takich pracowni, jak biologiczna, chemiczna, fizyczna nie ma w wielu szkołach podstawowych i od 1 września 2017 r. nie będzie. W konsekwencji kształcenie oparte na doświadczeniu i eksperymentach pozostanie jedynie martwym zapisem.

Mamy nadzieję, że Ministerstwo projektując nową podstawę programową, a tym samym ponosząc odpowiedzialność za kształcenie rozumiane jako proces przygotowania ucznia do skomplikowanego i pełnego wyzwań życia, z uwagą wysłucha głosu ekspertów zgłaszających poważne zastrzeżenia merytoryczne, czy też potrzebę gruntownej zmiany.

II. Uwagi szczegółowe

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego

Autorzy przekazanych opinii wskazują na:

- 1) niejasny opis umiejętności, które powinno posiadać dziecko kończące edukację przedszkolną,
- 2) brak określenia konkretnych wiadomości i umiejętności prowadzących do osiągnięcia gotowości szkolnej,
- 3) brak praktycznej możliwości realizacji zapisu zawartego w pkt. 11 (zadania przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej i innych form wychowania przedszkolnego),
- 4) niepełny zapis w zakresie społecznego rozwoju dziecka, które powinno nie tylko posługiwać się swoim imieniem, nazwiskiem oraz znać swój adres, ale również wiedzieć, komu można podawać takie informacje,
- 5) brak treści dotyczących ochrony środowiska naturalnego.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej

Edukacja wczesnoszkolna

- 1) W projekcie podstawy programowej klas I-III nie stosuje się konsekwentnie jednolitego nazewnictwa. Nazewnictwo pojawiające się w zapisie podstawy programowej jest ciągle inne: edukacja wczesnoszkolna, nauczanie początkowe, kształcenie zintegrowane.
- 2) W zakresie społecznego obszaru rozwoju dziecka brak jest wymagań dotyczących tolerancji i akceptacji wobec osób innej narodowości, kultury i wyznania.
- 3) Proponujemy wykreślenie zadania szkoły (pkt 10) w brzmieniu: "w porozumieniu z rodzicami systematyczne uzupełnianie programu nauczania i programu wychowawczo-profilaktycznego o nowe treści wynikające z nagłego pojawienia się sytuacji lub zagrożeń cywilizacyjnych, np.: patologiczne zjawiska społeczne, psychologiczna ingerencja mediów w rozwój dziecka, nieodpowiedzialne korzystanie z technologii, ubezwłasnowolnienie reklamą, modą, katastrofy, traumatyczne zdarzenia".
- 4) Treść lektur szkolnych powinna być dostosowana do otaczającej uczniów rzeczywistości. Uczniowie powinni umiejętnie oddzielać dobro od zła, znać ważne w dzisiejszych czasach wartości, a wiedzę o tym powinni czerpać z odpowiednio dobranych lektur. Niektóre z zaproponowanych lektur ze względu na słownictwo i tematykę mogą być niezrozumiałe oraz nieinteresujące dla dzieci klas I-III. Należy dokonać szczegółowej analizy propozycji lektur do wspólnego i indywidualnego czytania pod kątem treści oraz słownictwa.

Nauczanie w klasach IV-VIII

- 1) Podstawa z poszczególnych przedmiotów jest zbyt obszerna treściowo, co spowoduje niemożliwość jej rzetelnej realizacji i właściwego przygotowania uczniów do następnego etapu edukacyjnego.
- 2) Nowa podstawa programowa będzie obowiązywała uczniów klas VII i VIII, którzy obecnie są na określonym etapie zdobywania wiedzy i w ich kształceniu obowiązuje obecna podstawa programowa. Trudne będzie ułożenie treści w ten sposób, aby wszystkie założone w nowej podstawie zagadnienia udało się zrealizować.
- 3) Brak właściwej korelacji międzyprzedmiotowej. Nie realizuje się równolegle podobnych treści z poszczególnych przedmiotów, co powoduje niemożność poszerzenia kontekstu omawianych zagadnień. Korelacji tej brakuje zarówno w grupie przedmiotów humanistycznych, jak i matematyczno-przyrodniczych.
- 4) Rozkład treści w cyklu nauczania w klasach IV – VIII jest przypadkowy i chaotyczny.
- 5) W podstawie założono linearny sposób zdobywania wiedzy. Nijak ma się to do predyspozycji i możliwości psychofizycznych ucznia.
- 6) W podstawie nie uwzględniono możliwości poznawczych uczniów na danym etapie. Kładzie się nacisk na wiedzę encyklopedyczną, zamiast kształtować umiejętności i postawy. Jako przykład posłużyć może język polski w klasie IV – „Uczeń zna i stosuje zasady akcentowania”. Dla dziecka w tym wieku zasady akcentowania w teorii są zbyt trudne. Do tego potrzeba odpowiedniej wiedzy z zakresu składni i fonetyki. W klasie IV również uczeń ma rozpoznawać wszystkie części mowy. Dziecko na tym etapie jest w stanie rozpoznać dopiero główne części mowy, czyli rzeczownik, przymiotnik, czasownik. Rozpoznawanie partykuły i jej funkcji, co pojawia się

w nowej podstawie programowej w klasie IV, jest zbyt trudne dla dziecka w tym wieku. Brakuje stopniowania trudności przedstawianych treści.

- 7) Zastrzeżenia budzi oderwanie nauczania języka polskiego od współczesnej rzeczywistości. Język polski to przedmiot, na którym uczniowie mają możliwość swobodnego wypowiedzania się, twórczego myślenia. Przedmiot ten jest również w głębokich korelacjach z wieloma innymi przedmiotami i trudno zgodzić się na to, by wiedzę traktować deklaratywnie. Brakuje w wielu przypadkach konkretnego celu nauczania, np. w klasie V „Uczeń omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji” – zabrakło tu celowości działania. Zbyt dużo w podstawie jest określeń: *zna, wie*, a za mało: *rozumie, stosuje*.
- 8) Kontrowersje budzi zaproponowany kanon lektur z języka polskiego. Szeroki zakres lektur obowiązkowych utrudnia nauczycielowi i uczniom wybór w sferze lektury uzupełniającej.
- 9) W opinii nauczycieli podstawa programowa dla języka nauczanego jako drugi język obcy jest zbyt obszerna, w ciągu dwóch lat bardzo trudno będzie zrealizować program przewidziany dotychczas na trzy lata.
- 10) Przeładowana treściami jest podstawa programowa z historii, co negatywnie wpłynie na wyniki egzaminu uczniów po klasie ósmej. Uczniom proponuje się bezkrytyczne podejście do historii. Najczęstsze czasowniki to: *charakteryzuje, omawia, opisuje, przedstawia, wymienia, wylicza*, rzadko: *ocenia, wyjaśnia*. Utrwala się bezrefleksyjność i uczenie pamięciowe, bez zrozumienia wagi omawianych zagadnień. Wśród celów dominuje martyrologiczne podejście do historii.
- 11) W zakresie matematyki, zdaniem nauczycieli, w klasach VII-VIII szkoły podstawowej powinno pozostać pojęcie funkcji, układy równań oraz proste konstrukcje geometryczne. Uczniowie bardzo dobrze rozwijają swoją wyobraźnię matematyczną, podając różne opisy funkcji. Wykresy funkcji liniowych i rozwiązania układów równań pokazują doskonale spójność teorii matematycznych. Uczniowie dobrze to rozumieją, a nawet łatwiej rozwiązują czasami graficznie układy równań. Nie należy też rezygnować z nauki prostych konstrukcji geometrycznych, które nie tylko rozbudzają wyobraźnię geometryczną, ale doskonałą umiejętność posługiwania się przyrządami geometrycznymi.
- 12) W zakresie przedmiotu etyka niezrozumiały jest nakaz omawiania jednych wartości (odwaga, sprawiedliwość, uczciwość, praca, honor), przy pominięciu innych (wolność, prawość, szczęście). Kładzie się nacisk na cnoty chrześcijańskie, np. roztropność, umiarkowanie, z pełnym pominięciem innych. Wnikliwemu omówieniu poddaje się treści etyki chrześcijańskiej, określając je jako historycznie doniosłe i marginalizując inne systemy etyczne. Nie wskazuje się, że etyka wyrasta z różnych źródeł, nie tylko religijnych.
- 13) Edukacja dla bezpieczeństwa ma dać uczniowi wiedzę o realnych zagrożeniach czasu wojny i pokoju oraz zaznajomić ucznia, w jaki sposób ich unikać, a jeżeli do nich dojdzie, jak zapobiegać ich negatywnym skutkom (pierwsza pomoc, umiejętność zachowania się i przeżycia w sytuacjach kryzysowych). W związku z tym bezzasadnym wydaje się ujęcie w podstawie tego przedmiotu takich treści, jak podstawowe pojęcia związane z bezpieczeństwem państwa, geopolityczne uwarunkowania bezpieczeństwa wynikające z położenia Polski, rola organizacji międzynarodowych w zapewnieniu bezpieczeństwa Polski. Znajomość przez ucznia powyższych zagadnień nie ma najmniejszego zastosowania praktycznego przy ratowaniu życia i zdrowia.
- 14) Powyższa uwaga odnosi się również do edukacji dla bezpieczeństwa realizowanej w szkole branżowej I stopnia.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych.

- 1) W związku ze zmianami struktury szkolnictwa uczniowie już na starcie tracą dwa lata edukacji (brak jednego etapu edukacyjnego, a co za tym idzie brak możliwości jego wydłużenia).
- 2) Wątpliwości budzi brak uszczegółowienia sposobów realizacji treści z zakresu: *najważniejsze obszary funkcjonowania dziecka niepełnosprawnego*. Dotychczas treści te realizowane były w ramach funkcjonowania w środowisku codziennie i systematycznie podczas zajęć wstępnych.
- 3) Uczniowie codziennie realizują cele wymienione w proponowanej formie zajęć dotyczącej komunikacji. Nieuzasadnione jest wyodrębnianie tych zajęć, a tym samym zmniejszenie liczby godzin funkcjonowania osobistego i społecznego.
- 4) Zastrzeżenia budzi propozycja połączenia przedmiotów plastyka, muzyka, technika w jeden, nazwany zajęciami rozwijającymi kreatywność. Dotychczasowy podział dawał możliwości optymalnego rozwoju dziecka w różnych obszarach. Pozwalał rozwijać jego mocne strony dając mu poczucie sukcesu, sprawstwa, bycia zauważonym i docenionym. Dlatego też dla rozwoju dziecka istotne są wszystkie wymienione przedmioty edukacyjne. Brak podziału może spowodować trudności z realizacją poszczególnych treści w związku z kwalifikacjami nauczyciela prowadzącego ten typ zajęć, może także dać zbyt dużą swobodę dyrektorowi w dysponowaniu tymi godzinami. Zmniejszenie godzin przewidzianych na realizację ww. przedmiotu w klasach IV – VI spowoduje obniżenie sprawności motorycznej, grafomotorycznej, poczucia rytmu, spontanicznej ekspresji ruchowej i wrażliwości muzycznej, które są kluczowymi elementami rewalidacji.
- 5) Obawy budzi możliwość czasowego przenoszenia dziecka do innego zespołu klasowego. Przynależność do zespołu klasowego, ramy w których dziecko funkcjonuje na co dzień, daje mu poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego, pozwala nawiązać więzi rówieśnicze i daje szansę nawiązywania prawidłowych relacji społecznych. Uczeń zmieniający zespół rówieśniczy poniesie zbyt duży koszt emocjonalny.

Z poważaniem

W. CERREZES
Zarządu Głównego ZNP
Krzysztof Baszczyński